

Què s'ha fet malament?

Jordi Graupera

Barcelona. Dimecres, 1 de novembre de 2017

El Govern sembla haver renunciat a fer efectiva la declaració d'independència. No hi havia res preparat, en part perquè des del dia 1 a la tarda fins al dia 27 al matí, la conversa dels que han comandat tot això va ser sobre si anar o no anar a eleccions, en lloc de preparar el que es podia fer per assegurar la màxima efectivitat de la declaració d'independència.

Tampoc no hi ha cap de les estructures d'estat que se'ns havien promès en diverses conteses electorals. Les estructures d'estat, val a dir, com a concepte, no necessitaven 5 anys per ser dutes a terme. Calia, això sí, tenir preparada la part legislativa, com la llei del referèndum i de transitorietat, i els decrets que se'n deriven. Aquesta potser és la part més desenvolupada, que el Govern i el Parlament han renunciat a activar de moment, i cada cop és més difícil i més simbòlic. Tot ho fem en el moment més feble. I calia també tenir una certa seguretat material i psicològica, que es donarien ordres a funcionaris claus, en particular els Mossos.

Ja vaig dir dies abans del 27-S que l'únic argument legítim per no declarar la independència era "no podem". Però que era un argument que calia fer-lo explícit, pel bé del país, i implicava que els que s'havien presentat com a responsables de fer-ho possible no podien continuar ocupant els llocs de comandament.

Per què no hi havia res preparat? Fins hores abans del referèndum de l'1 d'octubre, el marc general amb què gran part del lideratge treballava era que l'Estat s'imposaria i no podríem anar a votar. De fet, al llarg de tot l'estiu i fins a mitjans de setembre, la tesi més repetida (a mi, personalment) era que Rajoy aplicaria el 155 abans del referèndum i es convocarien eleccions immediatament. En aquell moment ja vaig pensar que aquesta era bàsicament una idea que sorgia de les entranyes de la política catalana i que hi havia qui mirava de vendre-la a Madrid.

Això explica per què el referèndum es va fer amb una sabata i una espadenya. Bàsicament, es va fer amb tres coses: les urnes, el cens universal i les infraestructures (llocs de votació i centre de dades). Aquestes coses es van fer en format de guerrilla, de tal manera que gairebé ningú no sabia el tot de l'equació i, els que creien que podia sortir bé, confiant en la gent. Aquesta va ser la clau. La gent no va ser processista, la gent va defensar les urnes perquè allí hi residia la seva llibertat: i ho vam fer amb els cossos i el pes de la història, igual que l'Estat va respondre-hi, i va fracassar-hi, amb els cossos de seguretat i el pes de la història.

El nostre comandament no s'esperava que el referèndum sortís tan bé, sobretot davant de la policia. I el mateix dia 1 a la tarda ja es va començar a discutir, com he dit, si calia anar a eleccions. Els tres arguments més poderosos per anar-hi eren que no hi havia res preparat, que amb el referèndum el sobiranisme havia ampliat el cercle per incloure-hi part de l'esquerra federalista (i que amb una DI es reduïa, mentre que amb unes eleccions es consolidava), i que hi hauria morts i el president i el Govern en serien responsables.

Aquests arguments, conjuntament amb una visió de les relacions internacionals que em sembla buida d'història, van dur a la suspensió del dia 10. Feia dies que es rumiava una fórmula suspensiva, com ja vaig explicar, per donar temps a preparar-se, per aparèixer com els dialogants en l'escena internacional, i per mirar de forçar l'Estat a negociar. De totes les versions possibles, la fórmula que es va triar era la més feble, igual que amb la preparació del referèndum. La versió més feble que deixés totes les portes obertes i el màxim marge de maniobra al Govern de la Generalitat.

Això va donar cert aire, però també va donar tot el marge de reacció a l'Estat, que es va posar a operar en tots els fronts: el polític, amb el discurs de la por; el judicial, amb la detenció de Sánchez i Cuixart, i l'internacional, deslegitimant el referèndum i la banda catalana en general. Cada dia la Generalitat era més feble, les ordres tenien menys possibilitat de ser obeïdes, hi havia menys predisposició psicològica a donar instruccions, la por s'escampava per la població i la classe política, i l'Estat va veure que no tenia cap necessitat d'intercanviar 155 per eleccions, que és el pacte que va oferir Puigdemont, o que li van fer creure que Moncloa acceptaria, pels canals oberts amb Urkullu, Mas i Santi Vila.

Però Moncloa va dir que no, dijous al matí. A Madrid es diu que Rajoy volia, però que el partit, l'aznarisme i la Zarzuela li van dir que ni parlar-ne. Potser és cert, però tendeixo a desconfiar dels relats que diuen que el rei és bo i la cort dolenta. Si vols que una cosa passi, crees les condicions per fer-la possible. I Rajoy ha alimentat la repressió i el càstig com a marc operatiu.

El dijous al matí el president va informar el grup parlamentari que no hi havia cap mediació, que no tenia el control dels Mossos i que tampoc no hi havia un crèdit concedit per operar. És en aquest moment que alguns parlamentaris del PDeCAT, com l'alcalde de la Seu d'Urgell, Albert Batalla, o Jordi Cuminal, *sottogoverno* de la presidència de Mas, van anunciar que plegaven de diputats i trencaven el carnet del partit. Alguns consellers van oposar-s'hi, amb l'argument que la repressió hi seria igualment, i que valia la pena protegir-se institucionalment i social.

Però quan es va saber que el 155 s'aplicaria igualment, amb eleccions o sense, i que la persecució judicial no s'aturaria, el president i l'entorn del comandament van decidir que aquesta decisió l'havia de prendre el Parlament, i no pas un home sol. És una decisió encertada, i té un però. La raó per la qual Puigdemont no vol prendre la decisió sol és, al meu entendre, que preveia una repressió dura contra el poble, que podia dur que hi hagués enfrontaments violents i morts. Puigdemont va comprar el marc que diu que la repressió de l'Estat és la seva responsabilitat i que, per tant, ha d'operar de tal manera que no la provoqui, o almenys, que no pesi sobre la seva consciència.

La perversitat d'aquest argument és que no té fi. La repressió té moltes cares, algunes més subtils, que escurcen i arruïnen vides, com sabem tots. I la necessitat d'evitar-ho a tota costa porta, al final, a la submissió total. És molt perillós infantilitzar aquests marcs repressius, a la llarga ho empitjoren tot. Sobre aquestes premisses no es pot construir cap comunitat política ni cap llibertat, amb una excepció: que ho facis explícit i deixis que la gent sàpiga quin pa s'hi dona i pugui triar.

Però un cop has decidit anar a una declaració d'independència, malgrat la litúrgia trista amb què es va fer, hi has d'anar amb tot el que tens.

Des de l'aparell simbòlic (arriar la bandera espanyola), el legislatiu (convocar el Parlament immediatament per aprovar els famosos decrets que es diu que hi ha preparats i establir la il·legalitat de l'aplicació del 155 a Catalunya), l'executiu (tothom als despatxos o al Palau), emetre ordres i instruccions per fer efectiu allò que és al teu poder (publicar la declaració al DOGC, inclòs), l'internacional (contactar cancelleries formalment per informar de la nova situació), i el municipal (tens 700 alcaldes disposats a fer que en moltes zones del país no tinguis cap problema i et puguis centrar en les parts crítiques) i sobretot, el social.

Centenars de milers de persones estaven disposades a defensar la república amb actitud de resistència pacífica. L'organització de molts CDR és operativa i magnífica, i són moltes les idees que estaven llestes, almenys en part. Envoltar la seu del Govern i del Parlament, marxar lentes per bloquejar els desplaçaments policials, milers de tractors auto-organitzats per bloquejar infraestructures, complicitats sindicals, vaga general indefinida i un discurs de lideratge inequívoc mentre es posen en marxa les primeres mesures. Que no tots els mossos t'obeiran? Cert. Però ni cal que els posis tots en aquesta tessitura, ni cal que els enviïs a enfrontar-se a la Guàrdia Civil. Això i molt més era anar-hi amb tot.

Però en els discursos de les escales del Parlament, davant dels alcaldes, ja es va veure que aquest no era el to ni l'objectiu. La gent celebrava, però ningú no va pensar que calgués defensar res

perquè no hi havia res concret a defensar: on era el president? què feia el Govern? per què hi havia la bandera del Regne d'Espanya onejant al Palau de la Generalitat de la República catalana acabada de declarada? La gent, esclar, se'n va anar a casa. I els consellers també, després d'una breu reunió. Alguns ja van començar a pensar com enfilar cap a l'"exili"; temporal o no, no ho sabem. Les reunions del cap de setmana no han estat pas millors.

El discurs de dissabte del president Puigdemont va alimentar aquest marc: semblava escrit per un penalista, per evitar que l'Estat tingués més arguments per engarjolar-lo. A banda de la indignitat que suposa actuar així quan tens dues persones injustament segrestades a Soto del Real, és inútil: l'Estat t'empurarà sempre (sempre que li convingui). Creure que es poden modular les paraules per evitar-ho és creure que pots bescanviar 155 per eleccions, o que pots negociar amb l'Estat alguna cosa que a ells no els convingui. És un marc que ens ha dut a fracàs rere fracàs i que és al cor del que està passant.

Però Rajoy també tenia els seus problemes. El primer és que la repressió del dia 1 d'octubre li ha suposat un cost internacional que no és menyspreable i el segon és que la repressió del dia 1 d'octubre no va funcionar. Graveu-vos a foc les imatges dels llocs on la policia va haver de marxar. No van poder frenar-ho, i un ridícul així no el pot aguantar políticament sense caure en la humiliació total i definitiva.

L'única alternativa era escalar la violència, això és: fer que l'exèrcit prengués el control, i, o bé ordenar-los que tot fos teatre o bé arriscar-se a violència de veritat, no de bales de goma sinó de bales de metall. Un 155 dur durant 6 mesos és un risc molt alt d'assumir.

L'altra possibilitat era convocar eleccions i aplicar el 155 en versió administrativa i aviam si així dessagnes el Govern, divideixes el sobiranisme, i guanyes unes eleccions que legitimin tot el que vols fer a Catalunya però que tens molt complicat de fer sense caure en l'anarquia i el ridícul internacional. Els missatges públics i privats de la comunitat internacional indicaven que aquest era un camí més acceptable. Per això dic que les eleccions del 21 de desembre expliquen tant la fortalesa de Rajoy (pot fer-ho) i la seva feblesa (necessita fer-ho).

He escrit que soc partidari d'anar-hi, a aquestes eleccions, perquè no en treus res de boicotejar-les, especialment amb un govern que no està disposat a mirar de fer efectiva la declaració amb tot el que tenia al seu abast. I que calia fer-ho convocant el Parlament contra el 155 i protegint les institucions. No em semblava ni em sembla una contradicció perquè les urnes són les urnes, i en la mesura que són el camp de joc, és el teu camp de joc, encara que siguin unes eleccions colonials. Els partits sembla que hi estan entrant, en aquest marc, i per tant, ara els perills són uns altres: eleccions per fer què?

El problema de l'escenari actual és que el Govern està en retirada i entregant les institucions a l'Estat, cosa que ens fa cada cop més febles, fins i tot si guanyem i una nova guàrdia pren el comandament. L'escenari d'eleccions no és dolent perquè la nostra força és la gent, i tot combat a les urnes és un combat pacífic que ens fa més forts i fa surar la veritat. Has d'emprar tots els instruments que tens per plantar cara, sobretot els que et són favorables per les raons correctes.

Ara bé, les eleccions no poden ser una manera de fer el mateix i entrar en el bucle infinit. És a dir: no per tenir un govern que és més independentista en els discursos que en els fets, que fa creure la gent que està preparat quan no ho està, i que quan pren una decisió, la improvisa i no està disposat a posar tota la força al servei de la decisió. És feina nostra que el discurs lacrimogen i folklòric no mení cap al bucle. Aquest Govern i aquest comandament han estat capaços de fer que hi hagi un referèndum, sí, tot i que pels pèls, però no són capaços de fer efectiva la declaració i, a més, estan cremats.

Quan la gent es juga 30 anys de presó totes les decisions són comprensibles. Fins i tot anar a l'estranger a protegir-se o a protegir el poder simbòlic de la institució, i a continuar amb l'estratègia d'emmerdar-hi tants poders europeus com sigui possible, per tal que del caos en surti alguna negociació. Però això no vol dir que sigui una estratègia guanyadora o que no sigui el nostre deure fiscalitzar-la, fins i tot assumint el fet que hem de fer el possible per protegir-los.

Que arrisquin 30 anys de presó o d'exili no és una cosa menor: és una salvatjada. Sobretot per als que han arribat els últims al Govern, els consellers del juliol, els que van entrar per fer el referèndum sense informació sobre el que s'havia fet i sobre el que realment s'estava disposat a fer. Aquests són les víctimes d'una gran irresponsabilitat, i s'hi han jugat amb la millor fe disponible més del que s'hi ha jugat ningú. La nostra prioritat ara només pot ser protegir-los com a metàfora de protegir el país.

Per això, si el Govern vol fer un servei al país, a banda de resistir, podria fer ús de la seva autoritat per assegurar-se que qui sigui que es presenti a les eleccions no hi vagi a fer folklore, a aprofitar-se del dolor que tenen ells i les seves famílies (i els Jordis i les seves famílies), per tal de crear un estat d'ànim que permeti colar el mateix de sempre. S'hi juguen molts anys a la presó i val més que tinguem un Parlament disposat a defensar-los de veritat, i no a bescanviar-los en un mercat de cinismes i càlculs que sempre surten malament.

Com redreçar aquesta situació no és una pregunta fàcil, i no crec que ningú tingui les respostes del tot. El meu instint diu que hem d'anar a guanyar les eleccions del 21-D amb tota la força de la que siguem capaços, però el problema de fons no es pot ignorar.

Necessitem més dosis de veritat i menys dosis d'astúcia. Que de la mateixa manera que hi ha hagut una revolució cultural als cors dels catalans, que han après a perdre la por i a fer-se responsables dels seus actes, i que és això i no una altra cosa el que vam veure el dia 1 d'octubre, aquesta mateixa revolució ha d'arribar a la nostra praxi política, als instruments discursius i executius que fem servir per justificar les nostres accions i fer-nos responsables dels nostres actes.

I això ara mateix vol dir un canvi de guàrdia, sí. Vol dir apostar per una nova generació de polítics que deixi clar què vol fer fins al detall. Anem a llista unitària o llistes separades, és exigible deixar-nos de "secrets" i de sobreentesos, i detallar amb claredat què vols fer i des de quins valors ho defenses. El nostre debat públic no és suficient ni per resistir Espanya ni per fer efectiva la independència. Hi ha la gent, i per això hem d'anar a guanyar-los també en les seves eleccions colonials, però fins ara no hem tingut un govern a l'altura del que la gent estava disposada a fer per ser lliure.

Però no vull simplificar: un canvi de guàrdia no és el problema de fons. El problema és estructural i té a veure amb una cultura política basada en la submissió, que genera monstres i asseca la imaginació. I d'això n'estem tots infectats, amb les excepcions que faci falta, però que són excepcions que han estat arraconades en la marginalitat durant anys o que les forces fàctiques del país miraran de fer passar per boges.

Però no plantar cara a la nostra pròpia cultura política és condemnar els perseguits a més persecució, és deixar-los tirats, i per molts errors que s'hagin comès, no només no hi ha altra dignitat que la de protegir-los, també la de crear les condicions per poder-los rescatar, inclosos els Jordis i el Govern sencer. Justament per això no podem acceptar qualsevol cosa, i hem d'exigir als polítics o que s'enretirin o que parlin clar sobre què podem fer i com.

El més important és que netegem el discurs polític de dobles sentits i puguem tots veure-hi més clar, que també és una manera de ser lliures. Sóc optimista perquè he vist canviar la gent al meu voltant, i un cop has tastat la llibertat, no tornes a dins l'armari si no t'hi obliguen. I amb totes les prudències, ara no poden obligar-nos com abans. El corrent de fons és a favor nostre.

Comprometem-nos-hi i treballem-lo.